

**İLÂHİYAT LİSANS TAMAMLAMA (İLİTAM)
PROGRAMLARINDA KUR'ÂN DERSİ
- Müfredat, Materyal Hazırlama ve Karşılaşılan Sorunlar-**

Mehmet DAĞ^()*

Öz

Uzaktan eğitim, farklı mekânlardaki öğrenci, öğretmen ve öğretim materyallerinin iletişim teknolojileri aracılığıyla bir araya getirildiği kurumsal bir eğitim faaliyetidir. Bu kurumsal yapının içinde yer alan İlahiyat lisans Tamamlama programı da, uzaktan eğitimin amaç ve ilkelerine göre yürütülen bir programdır. İlahiyat lisans programının üç ve dördüncü sınıflarında okutulan dersleri içermektedir. Bu çalışma, bu dersler arasında yer alan Kur'an dersinin içeriğini, kullandığı materyalleri ve işleniş tarzını Erzurum özelinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Daha sonra ise İlahiyat lisans Tamamlama programının Kur'an dersi için uygun olup olmadığını; karşılaşılan sorunları ve çözüm yollarını tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Kur'an Dersi, Eğitim öğretim, Uzaktan Eğitim, Senkron, Asenkron*

**Quran Courses in İLİTAM Programe
(Curriculum, Material Preparation and Problems)**

Abstract

Distance learning, which in different conditions materials of students, teachers and teaching are brought together through communication technologies, is corporate training activity. İlitam program also located in this institutional structure is a program carried out in accordance with the purposes and principles of distance education. İlitam program includes courses taught third and fourth grades in theology degree program. In this study, aims to show content, materials used and style of implementation of Quran course the case of Erzurum. Then, It has been discussed the problems encountered and solutions and whether it is appropriate to the Quran course or not.

Keywords: *Quran Lesson, Education and Training, Distance learning, synchronous, asynchronous*

^{*)} Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı

Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski olan eğitim öğretim faaliyetlerinin temel amacı, bu hizmeti ait oldukları toplumların beklenti ve ihtiyaçlarına cevap verecek kalitede üretmektir. Zira yeni kuşakların yetişmesi, bir kültürün gelecek jenerasyonlara aktarılması ve bunların bir sonucu olarak toplumların sürekliliği, refahı kaliteli bir eğitim öğretim sürecine bağlıdır. Bu nedenle devletlerin ve toplumlarının -kültürel ve bilimsel anlamda temayüz etmesi için- olmazsa olmazlarından en önemlisi eğitim öğretim politikalarıdır. Belli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmış olan ülkeler, değişim ve gelişim hareketlerinde eğitim öğretime öncelik verirler. Bu ülkeler bir yandan bireylerini kendi ilgi ve kabiliyetlerine göre yönlendirip eğitirken diğer yandan onların istenilen davranışları kazanmasına ayrı bir özen ve çaba gösterir. Ancak toplumu oluşturan tüm bireylerin gerek yetenekleriyle uyumlu eğitim almaları ve gerekse ideal davranışları kazanmaları gerçekleştirilememektedir. Bunun nedeni ise eğitim öğretim uygulamalarında karşılaşılan sorunlardır. Bu sorunlar genel olarak eğitim politikası, donanım, hizmeti yaygınlaştırma, hizmete süreklilik kazandırma, öğretmen-öğrenci oranları, bina, kitap, araç-gereç ve maliyet gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır.

Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler bu eğitim sorunlarını çözüp eğitim sistemlerini çağın şartlarına göre düzenlemek ve mutlu yaşamaları için bireylerini yeteneklerine uygun eğitim sürecinden geçirmek için yoğun bir faaliyet göstermektedirler. Ancak bunu yaparken birçok sorunla da karşılaşmaktadırlar. Zira bazen eğitim kaynaklarının sınırlı ve yetersiz olması sebebiyle her birey ilgi ve yeteneklerine göre uygun eğitim alamamaktadır. Hatta bazen öğrencilerin tümüne temel eğitim, mesleki eğitim, teknik eğitim verilememektedir. Ekonomik sıkıntı çekenlere ve yükseköğrenim isteyenlere de uygun eğitim fırsatı sunulamamaktadır. Bu tür sorunları çözmeye her ülkenin takip ettiği yöntem farklı olsa da amaç aynıdır. O da var olan eğitim sorunlarını ortadan kaldırmaktır. Bu nedenle ülkeler artık eğitim sorunlarını çözmeye bilişim teknolojilerini kullanmakta ve eğitim sistemlerinde yapısal değişikliklere gitmektedir. Bu yapısal değişikliklerin içinde bilişim teknolojilerini kullanan uzaktan eğitim, önemli bir yere sahiptir. Ülkeler eğitim sorunlarının çoğunu uzaktan eğitim uygulamalarıyla çözmektedirler. Zira uzaktan eğitim, yaşam boyu öğrenmenin gereklerini yerine getirmektedir. Ayrıca çok geniş öğrenci kitlesine hizmet götüren bir sistematığe sahiptir. Böylece çeşitli nedenlerden dolayı geleneksel eğitimden yararlanamayan kişilere eğitim imkânı sunmaktadır. Aynı özelliklere sahip bireylerden oluşan hedef kitleye farklı uygulamalarla eğitim hizmeti vermektedir. Öğrenci merkezlidir. İletişim teknolojilerini eğitim hizmetinde kullanmaktadır. Bu sistemin gelişmekte olan ülkeler için en önemli tercih sebebi ekonomik olmasıdır.

Türkiye’de de eğitim sisteminin değişmesi ve gelişmesine paralel olarak uzaktan eğitim uygulamaları başlamış olup ülkenin sosyo-ekonomik şartlarına paralel olarak da gittikçe gelişerek yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde farklı bölümleri içinde barındıran açık öğretim fakülteleri açılmıştır. Bu fakültelere bağlı olarak açılan bölümlerden biri de ilahiyat ön lisans ve uzaktan eğitim merkezleri bünyesinde yürütülen ilahiyat

lisans tamamlama (ilitam) programlarıdır. Biz de bu çalışmamızda genel olarak uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi, tanımı, amacı ve özelliklerini ele alıp, Erzurum örneğinden hareketle ilahiyat lisans tamamlama (ilitam) bölümünün programını ve özellikle Kur'an eğitim öğretiminin müfredat, materyal ve uygulama biçimlerini incelemeye çalışacağız.

1. Uzaktan Eğitim: Tanımı, Amacı ve Tarihsel Gelişimi,

“Uzaktan Eğitim”, zamandan ve mekândan bağımsız olarak çoklu ortamda eğitsel uygulamalar gerçekleştirme işi olarak tanımlanabilir. Tarih içerisinde farklı şekillerde meydana gelen uzaktan eğitim uygulamaları günümüzde web destekli olarak yapılmaktadır. Web'in sunmuş olduğu imkân ile öğrenenler, öğrenme ortamında buluşabilmekte ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler. Dolayısıyla uzaktan eğitim, geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle, sınıf içi etkinliklerin yürütülme olanağı bulunmadığı durumlarda, eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış üniteler ve çeşitli ortamlar yoluyla belli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir. Yani farklı mekânlardaki öğrenci, öğretmen ve öğretim materyallerinin iletişim teknolojileri aracılığıyla bir araya getirildiği kurumsal bir eğitim faaliyetidir (Sönmez, 2009: 366).

Uzaktan eğitimin amacı, bilişim teknolojileri destekli uzaktan eğitim faaliyetlerini planlamak, diğer programlarla işbirliği içerisinde ulusal ve uluslararası eğitim ihtiyaçlarını giderecek uzaktan eğitim çözümlerini tasarlamak ve yürütmek, uzaktan eğitim konusunda araştırma faaliyetleri yapmak, bu araştırma sonuçları ışığında eğitim faaliyetlerini sürekli iyileştirmektir (Yalın, 2012: 202).

Dünyada uzaktan eğitime ilişkin uygulamaların 250 yıl gibi uzun bir geçmişe sahip olduğu belirtilmektedir. 1728 yılında Boston Gazetesi'nde mektup ile stenografi dersleri verildiğine ilişkin reklamlar bulunmuştur. Daha sonra 1833 yılına ait bir İsveç gazetesinde mektupla yazılı anlatım dersi verileceğine ilişkin ilana rastlanmıştır. Ancak her iki ilanda verilmesi gereken derslerin verilip verilmediği, verildiyse nasıl bir yöntem takip edildiği bilinmediği için o dönemlerde uzaktan eğitimin uygulandığını söylemek zordur (Kaya, 2002: 28).

Dünyada ilk uzaktan eğitim uygulamasının İngiltere'de 1840 yılında başladığı kabul edilmektedir. Stenograf olan İsaac Pitman, mektupla steno öğretmeye başlamıştır. Uzaktan eğitim uygulamalarıyla Pitman, öğrencilere İncil'de yer alan küçük parçaları steno ile yazmayı öğretmiş ve başarıları da notla değerlendirmiştir. Uzaktan eğitimin örgütlü bir biçimde yapılmaya başlandığı tarih olan 1856'da, Almanya Berlin'de uzaktan eğitim yapan dil okulu kurulmuştur. 1884 yılında ise yine Almanya'da üniversiteye giriş sınavına yönelik uzaktan öğretim okulu açılmıştır. Amerika'da ise örgütlü uzaktan eğitim uygulamaları, hem lisans hem de yüksek lisans seviyesinde 1874 yılında İllinois Wesleyan Üniversitesinde başlamıştır. Daha sonra Mektupla Eğitim Üniversitesi başta olmak üzere değişik tarihlerde birçok uzaktan eğitim uygulamaları hayata geçirilmiştir. Bu ülkelerin dışında Avusturalya, Yeni Zelanda, İspanya, Polonya gibi ülkelerde de deği-

şik iletişim enstrümanları kullanılarak uzaktan eğitim programı açılmış ve uygulanmıştır (Kaya, 2002: 28).

Ülkemizde ise uzaktan eğitim fikri ilk kez 1927 yılında gündeme getirilmiş ve tartışılmıştır. Tartışmanın ana mihverini toplumun okuryazar hale getirilmesinde uzaktan eğitimden yararlanmanın gerekliliği oluşturmuştur. Bu nedenle mektupla uzaktan eğitim uygulaması önerilmiş, fakat tamamına yakını okuma yazma bilmeyen bir toplumun öğretmensiz bu işi başaramayacağı düşüncesiyle hayata geçirilememiştir. 1960'lı yıllara gelinceye kadar Türkiye'de uzaktan eğitimin uygulamaya konulup konulamayacağı tartışılmış ve 1927-1960 yılları arasındaki dönem, uzaktan eğitimin tartışıldığı ve öneriler getirildiği dönem olmuştur. Türkiye'de uzaktan eğitime ilişkin ilk uygulamayı, 1956 yılında Ankara Üniversitesi hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü başlatmıştır. Daha sonra 1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Mektupla Öğretim adlı bir merkez kurarak uzaktan eğitime başlamış ve daha sonra bu merkez genel müdürlük seviyesinde kurumsal hale getirilmiştir. 1974 yılında ise Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi kurulmuştur. 1983 yılına gelindiğinde 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası ile Anadolu Üniversitesi bünyesinde Açık öğretim Fakültesi açılmıştır. Süreç içerisinde yaygınlaşan ve sürekli gelişim gösteren uzaktan eğitim uygulamaları, birçok üniversitenin eğitim politikaları haline gelmiştir. 1990 yılında Fırat Üniversitesiyle başlayarak, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi vd. uzaktan eğitim programları açan üniversitelerdir. Bu üniversiteler uzaktan eğitim uygulamalarını e-posta, internet ve televizyon üzerinden yürütmektedirler (Kaya, 2002: 29-31).

2. Uzaktan Eğitimde İletişim Modelleri

Uzaktan eğitimde kullanılan ilk iletişim modeli mektuptur. Mektup zamanla yerini radyoya bırakmış ve artık pek çok okul tarafından bir uzaktan eğitim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak ise günümüzde disketler, videokasetler, CD-ROM'lar, uydu yayınları, video konferanslar ve internet, uzaktan eğitim çalışmalarında önemli bir yere sahip olmuşlardır. İletişim teknolojilerini kullanma bakımından iki türlü uzaktan eğitim uygulama modeli vardır. Bunlardan biri tek yönlü uygulama modelleri diğeri de çift yönlü uygulama modelleridir (Yalın, 2012: 203-204).

Tek yönlü uygulama modeli, öğrenme-öğretme faaliyetinin yapıldığı ortamda bulunan öğretmen-öğrenci grupları arasındaki iletişimin tek yönlü olduğu bir modeldir. Bu uygulama modeli içinde, öğretmen ve öğrenciler kendi aralarında soru soramazlar, sorulara cevap alamazlar. Zira bu modelde yüz yüze bir iletişim yoktur. Uzaktan eğitimde beş tane tek yönlü uygulama modeli vardır.

a) Mektupla Uygulama Modeli: Eğitim materyallerinin farklı bölgelerde bulunan öğrencilere posta ile gönderildiği ve tepkilerin posta ile alındığı modeldir.

b) Tek Yönlü Radyo ile Uygulama Modeli: Öğreticiler, eğitim hizmetlerini ancak radyo ile ulaştırabilirler.

c) Tek Yönlü Televizyonla Uygulama Modeli: Öğrenciler derslerini televizyondan izleyerek öğrenmeye çalışırlar (İşman, 2011: 592).

Çift yönlü uygulama modeli ise öğretmen ve öğrencilerin öğrenme ve öğretme ortamlarında çift yönlü iletişim kurdukları modeldir. Uzaktan eğitimde kullanılan dört tane çift yönlü uygulama modeli vardır.

a) Çift Yönlü Radyo ile Uygulama Modeli: Farklı mekânlarda bulunan öğrencilerin telefon ile aynı anda öğretmenleriyle bağlantı kurarak derslerini aldıkları modeldir.

b) Çift Yönlü Televizyonla Uygulama Modeli: Farklı mekânlarda bulunan öğrencilerin öğretmenleriyle telekonferans sistemini kullanarak yüz yüze etkileşim yoluyla yaptıkları eğitim modelidir.

c) Çift Yönlü Bilgisayarla Uygulama Modeli: Farklı mekânlarda bulunan öğrencilerin derslerini aynı anda öğretmenleri ile bilgisayarın internet sistemini kullanarak öğrendikleri modeldir (İşman, 2011: 593).

Günümüzde gerek tek yönlü ve gerekse çift yönlü uygulama modelinde mektup yerine e-posta sistemi radyo ve televizyon yerine de internet sistemi kullanılmaktadır.

3. Uzaktan Eğitimin Özellikleri

Uzaktan eğitim uygulamalarının örgün öğretimden farklı bazı özellikleri bulunmaktadır. En belirgin özellikleri şöyle sıralamak mümkündür.

a) Küreselleşme: Uzaktan eğitim hizmeti veren kurumlar genel olarak küresel düzeyde eğitim verebilecek niteliğe sahiptirler. 200 yıla yakın bir süredir Avrupa'da bu tür faaliyetlerde bulunan eğitim kurumları, ülkelerinin dışında yaşayan vatandaşlarına sistemli olarak uzaktan eğitim hizmeti vermektedirler.

b) Kişiselleştirme: Geleneksel eğitiminin en belirgin özelliği öğretmen ve öğrencinin yüz yüze iletişim kurmasıdır. Bu tür eğitim genel olarak öğrencilerin değişik zeka ve öğrenme yetenekleri yerine grubun genel seviyesine göre düzenlenmektedir. Uzaktan eğitim sistemi ise, öğrenciyi sınıf ortamından alarak bireysel olarak eğitilebileceği bir konuma taşır. Böylece kurumsal öğrenmenin yerini bireylere göre özelleştirilmiş öğrenme alır.

c) Geleneksel eğitime uygun olmayan öğrencilere hizmet verme: Uzaktan eğitim, dünya çapında her yıl milyonlarca kişi tarafından tercih edilen bir eğitim sistemidir. Bununla beraber ilgili eğitim kurumundaki ders saatlerine yer ve zaman açısından katılma imkanı olmayanlar (tam zamanlı olarak çalışanlar - memurlar, askerler - farklı şehir / ülkede yaşayanlar) için önemli bir fırsattır.

d) Hareket kabiliyeti: 1980'li yıllarda, uzak mesafeler arasında iletişim kurmak amacıyla sabit bilgisayar konferans sistemleri ve iki yönlü video konferans sistemleri kullanılmakta iken, günümüzde bunlara ilave olarak portatif bilgisayarlar ve cep telefonları önemli düzeyde kullanılmaya başlanmıştır.

e) Hızlı geri besleme: Günümüzde uzaktan eğitim sayesinde öğrenciler, e-posta yolu ile dünyanın herhangi bir yerinden günün herhangi bir saatinde ödevlerini gönderebilmekte ve bu çalışmalarının değerlendirme sonuçlarını hemen aynı şekilde internet üzerinden alabilmektedirler.

f) Diğer eğitim sistemlerine göre ucuz olması: Uzaktan eğitim programları, eğitim sistemleri arasında maliyeti en az olanıdır. Ancak altyapıya yönelik yatırım çok yüksek düzeyde olursa veya yapılan yatırımın maliyetini karşılayacak sayıda öğrenci bulunamazsa öğrenci başına düşen ücretlendirme geleneksel eğitime göre daha pahalı olabilir.

g) Teknoloji ve eğitim: İnternet üzerinden oluşturulan sanal sınıf uygulamaları sayesinde kişiler uzak yerlerde olsalar bile yüz yüze eğitim alabilmektedirler (Yurdakul, 2011: 271-272).

4. Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları

Uzaktan eğitim uygulamalarının çeşitli argümanlar ileri sürülerek öğrenciye değişik olanaklar sağladığı belirtilmektedir. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.

- İnsanlara değişik eğitim seçeneği sunma,
- Fırsat eşitsizliğini en aza indirme,
- Kitle eğitimini kolaylaştırma,
- Eğitim programlarında standart sağlama,
- Eğitimde maliyeti düşürme,
- Eğitimde niteliği artırma,
- Öğrenciye serbesti sağlama,
- Öğrenciye zengin bir eğitim ortamı sunma,
- Öğrenciyi sınıf ortamında öğrenim görmeye zorlamama,
- Bireysel ve bağımsız öğrenmeyi sağlama,
- Bireye öğrenme sorumluluğu kazandırma,
- İlk kaynaktan bilgi sağlama, uzmanlardan daha fazla kişinin yararlanmasını sağlama,
- Başarının aynı koşullarda belirlenmesini sağlama,
- Eğitimi bir taraftan kitleselleştirebilirken, diğer taraftan bireyselleştirebilme,
- Belli bir zaman ve mekânda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırma

Birçok yönden önemli avantajlar sağlayan uzaktan eğitimin bazı yönlerden de sınırlılıkları bulunduğu ifade edilmektedir. Bunlar da şöyle özetlenebilir.

- Yüz yüze eğitim ilişkilerinin kolay sağlanamaması
- Öğrencilerin sosyalleşmelerini engellemesi

- Yardımsız ve kendi kendine öğrenme alışkanlığı olmayan öğrencilere yeterince yardım sağlayamama
- Çalışan öğrencilerin dinlenme zamanını alma
- Uygulamaya dönük derslerden yeterince yararlanamama
- Beceri ve tutuma yönelik davranışların gerçekleştirilmesinde etkili olamama
- İletişim teknolojilerine bağımlı olma (Kaya, 2002: 19-20).

5. İlahiyat lisans Tamamlama (İlitam): Tanımı, Amacı ve İçeriği

Kısa adı İLİTAM olan İlahiyat Lisans Tamamlama, ilahiyat fakülteleriyle o fakültele-
rin bağlı oldukları üniversitelerdeki uzaktan eğitim merkezleri işbirliği ile yürütülen
bir programdır. Bu nedenle ilahiyat lisans tamamlama, bahsi geçen avantaj ve dezavan-
tajlarla birlikte uzaktan eğitim formatına, yöntemine ve amacına uygun kurgulanmış bir
eğitim öğretim faaliyetidir. Bu program, ilahiyat lisans programlarının üçüncü ve dör-
düncü sınıflarındaki dersleri içeren iki yıllık bir lisans tamamlama programıdır. Yani ör-
gün öğretimde mevcut ilahiyat programının ilk iki yılıyla içerik itibariyle örtüşen ancak
daha büyük toplum kesimlerine benzer fırsatları sunma amacına yönelik Açık Öğretim
Fakültelerine bağlı olarak açılmış ilahiyat ön lisans programı üzerine dört yarıyılık bir
lisans tamamlama programıdır. Dolayısıyla bu programın temel amacı, İlahiyat Ön lisans
derecesine sahip kişilere, İlahiyat Lisans düzeyine ulaşabilmeleri için uzaktan eğitim im-
kânlarından yararlanarak gerekli eğitimi vermek ve lisans diploması sahibi olmalarını
sağlamaktır. Bu çerçevede;

- Öğrencilerin yüz yüze eğitim almayı zorlaştıran veya imkânsızlaştıran (yaş, sağlık
sorunları, bir işte çalışıyor olmak vs.) durumlardan etkilenmeksizin eğitim alabilmelerini
sağlaması, öğretim için uzaktan eğitim teknolojilerinden faydalanmalarına imkan veril-
mesi

- İlahiyat alanına yönelik objektif bilgilenmeyi sağlamak, dini temel kaynaklarından
hareketle öğretme hususlarının birer alt amaç olarak gerçekleştirilmesi

- Programa kabul edilen öğrenciler Türkiye'nin neresinde olurlarsa olsunlar prog-
ramdaki dersleri hiçbir zorlukla karşılaşmadan izleyebilecekleri ortamı ve desteği elde
etmeleri

Yine bu programın temel hedefleri arasında halen öğrenim görmekte olanlarla birlikte
ve başta din görevlileri olmak üzere yaklaşık 50.000 ön lisans mezununa lisans diploması
alma fırsatını verme de vardır. Dolayısıyla bu alternatif kurum sayesinde ülkemizdeki din
görevlileri ile birlikte lisans mezunu sayısı artırılabilecek ve Diyanet İşleri başkanlığına bağlı
çalışan din görevlilerinin özlük hakları iyileştirilecek ve lisans mezunlarının atanabile-
cekleri tüm görevlere bunlar da atanabileceklerdir. Hatta yurt dışı görev belirlemelerinde
ilitam diploması tercih sebebi olarak kabul edilebilecektir.

Bu amaç ve hedefler çerçevesinde ilk ilahiyat lisans tamamlama programı, Ankara
Üniversitesi uzaktan eğitim merkezine bağlı olarak Ankara İlahiyat Fakültesinde 2005-

2006 eğitim öğretim yılında başlamıştır. Bu tarihten sonra Sakarya, Atatürk, İstanbul, İnönü, 19 Mayıs, Dokuz Eylül, Fırat, Dicle ve Cumhuriyet Üniversitelerinde uzaktan eğitim merkezlerine bağlı olarak dokuz iletam programı daha hayata geçirilmiştir.

5.1. İltam Programında Derslerin İşlenişi

Program, çoklu öğretim uygulamalarını ifade eden “uzaktan eğitim” yöntemiyle yürütüldüğü için öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde sürekli aktif olmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlenmekte, çeşitli formatlarda ders materyalleri hazırlanmaktadır. Senkron (eş zamanlı) ve asenkron(eş zamansız) öğretim ortamları kullanılmaktadır. Senkron öğretim, sanal sınıf uygulamaları, forum tartışmaları, çevrimiçi sınavlar vb. etkinlikler aracılığı ile yapılmaktadır. Asenkron öğretim ise, öğretim ortamlarında kullanılan ders materyalleri; e-öğrenme paketi, ders notları ve video-dersler şeklinde icra edilmektedir.

a) Senkron/Eş Zamanlı Eğitim

- Eğitimin senkron bölümlerinde ders koordinatörü ve sanal şubelerden sorumlu öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki etkileşim yoğun bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu etkileşimin sağlanması için sanal sınıf uygulamaları, video konferanslar vb. etkinlikler düzenlenmektedir.

- 25-30 kişiden oluşan sanal şubelerde, sorumlu öğretim üyeleri tarafından belirlenen gün ve saatlerde çevrimiçi oturumlar düzenlenmektedir.

- Öğrencilerden grup çalışmaları yaparak proje geliştirmeleri istenmektedir. Buna bağlı olarak ders koordinatörü ve öğretim üyesinin de bulunacağı çevrimiçi grup tartışmaları düzenlenmektedir (Demirel, 2002: 195).

b) Asenkron Eğitim

- Eğitimin asenkron bölümünde öğrencilerin kullanımına sunulacak çeşitli ders materyalleri ve etkinlikler düzenlenmektedir. Asenkron (eş zamansız) öğretim ortamlarında kullanılan ders materyalleri; e-öğrenme paketi, ders notları, video-derslerdir.

- Programlarda öğrencilerin en az aynı dersin yüzüze uygulamasındaki kadar öğrenme aktivitelerine yer verilmesi sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaçla öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde sürekli aktif olmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlenmekte, çeşitli formatlarda ders materyalleri hazırlanmaktadır (Demirel, 2002: 193).

5.2. Ders Materyalleri

- **Ders notu:** İlgili dersin öğretim üyesi/üyeleri tarafından haftalık ders notları/dokümanları hazırlanmaktadır.

- **E-öğrenme paketi:** E-öğrenme paketleri içerisinde farklı soru tiplerinden oluşan, ünite sonu alıştırma sorularına yer verilmektedir.

- **Video-ders:** Haftalık olarak hazırlanan notlara bağlı kalarak ilgili dersin öğretim üyesinin ayrıntılı bir şekilde ders işlediği video kayıtlarıdır.

Etkinlikler

- **Sanal sınıf uygulamaları ve video konferanslar:** Her sanal şube için farklı zamanlarda sanal sınıf uygulamaları ve video konferanslar gerçekleştirilmektedir. Sanal sınıf uygulamalarında öğrenciler her konuda dersin öğretim üyesine soru sorabilmekte, örnek vakaları tartışabilmekte, sohbet gerçekleştirebilmektedir.

- **Online sınav:** Her ders için ayrı ayrı çevrimiçi sınav uygulanmakta ve öğrenci gelişimi takip edilmektedir. Bu sınavların sonuçları dersin vize notu olarak değerlendirilmektedir (Yalın, 2012: 203-204).

5.3. İlitam Programında Kur'an Okuma ve Tecvid Dersi: Müfredatı, Materyalleri ve Uygulama Biçimleri

İlitam programında yürütülen Kur'an Okuma ve Tecvit dersi, ilitam programı kadar eski değildir. Çünkü ilk açılan Ankara ilitam programında Kur'an dersine yer verilmediği görülmektedir. Bunun nedeni muhtemelen ilitam programının ilk açıldığı dönemlerde ilahiyat lisans programlarının üç ve dördüncü sınıflarında Kur'an dersinin olmamasıdır. Zira ilitam programı, ilahiyat lisans programının üçüncü ve dördüncü sınıflarındaki dersleri içeren bir programdır. Kur'an Okuma ve Tecvit dersi Ankara ilitam ile birlikte daha sonra açılan ve yeni ilahiyat lisans programına göre şekillendirilen ilitam programlarında yer almaktadır. Kur'an dersi yeni açılan ilitam programlarında ilk önce iki dönem olarak tasarlanmış ancak daha sonra bu iki dönem dört döneme çıkarılmıştır. Şu anda İlahiyat lisans programında olduğu gibi ilitam programının da dört döneminde Kur'an dersi verilmektedir.

a) Müfredatı

İlitam programında Kur'an dersinin içeriği teori ve pratik olmak üzere iki ana unsurdan oluşmaktadır. Her dönemi 14 haftadan oluşan bu programda hem teori hem de uygulama dört döneme ve her döneme ait 14 haftaya dağıtılmıştır. Teori, tecvit alanıyla sınırlı değil, Kur'an'ın okunması, eğitim öğretimi ve kıraat ile alakalı tüm bilgileri içeren geniş bir alana sahiptir. Uygulama ise, yüzüne okuma, tecvid pratiği ve ezberden oluşmaktadır. Yüzünden okuma (tecvit pratiği ile birlikte) ilk cüzden başlamak üzere 10'ar sayfa şeklinde düzenlenmiştir. Ezber programı ise dualar, kısa sureler ve sürekli okunan aşşırar (ayete'l-kürsi, hüvellahüllezi, amennerasulü), Nebe, Mülk, Yasın, Fetih ve Rahman surelerinden oluşmaktadır. Dersler bir hafta teori, diğer hafta uygulama biçiminde tasarlanmıştır. Dört döneme dağıtılan dersler ve isimleri şunlardır.

I. Dönem

1. Hafta	Tecvid İlmî: Doğuşu, Tanımı, Konusu, Gayesi ve Hükümü	
2. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	1. Cüzün ilk 10 sayfası Sübhanek, Tahiyat, Salli-Barik Duaları
3. Hafta	Harfler: Tanımı ve Çeşitleri	
4. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	1. Cüzün ikinci 10 sayfası Kunut Duaları
5. Hafta	Harflerin Çıkış Yerleri ve Seslendirilmeleri	
6. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	2. Cüzün ilk on sayfası Fatiha, Bakara ilk 6 ayet
7. Hafta	Harflerin Sıfatları	
8. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	2. Cüzün ikinci 10 sayfası Nas-Kafirun
9. Hafta	Medd Kavramı: Tanımı ve Çeşitleri (Asli, Muttasıl ve Munfasıl Medler)	
10. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	3. Cüzün ilk 10 sayfası Kevser-Fil
11. Hafta	Arız, Lazım ve Lin Medler	
12. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	3. Cüzün ikinci 10 sayfası Fil-Karia
13. Hafta	Tenvin ve Sakin Nun'un Hükümleri	
14. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	4. Cüzün ilk 10 sayfası Adiyât, Zilzal ve Kadr sureleri

II. Dönem

1. Hafta	İdğam Konusu: Tanımı ve Çeşitleri	
2. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	4. Cüzün ikinci 10 sayfası Beyyine ve İkra sureleri
3. Hafta	Lam-ı Tarifin Hükümleri: Şemsi Kameri	
4. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	5. Cüzün ilk 10 sayfası Tin, İnşirah, Duha sureleri
5. Hafta	Ra Harfinin Okunuş Biçimleri	
6. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	5. Cüzün ikinci on sayfası Aşîrlar: Ayete'l-Kürsi, Amenerrasulu, Hüvellahüllezi...
7. Hafta	Lafzatullahın Okunuş Biçimleri	
8. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	6. Cüzün ilk 10 sayfası Nebe suresi I-II

9. Hafta	Munfasıl ve Muttasıl Zamirlerin Okunuşu	
10. Hafta	Yüzünden Okuma	6. Cüzün ikinci 10 sayfası
	Ezber	Mülk suresi I
11. Hafta	Sekte ve Ha-i Sekt	
12. Hafta	Yüzünden Okuma	7. Cüzün ilk 10 sayfası
	Ezber	Mülk suresi II-III
13. Hafta	Kalkale: Tanımı ve Dereceleri	
14. Hafta	Yüzünden Okuma	7. Cüzün ikinci 10 sayfası
	Ezber	Tüm Ezberlerin Tekrarı

III. Dönem

1. Hafta	Kur'an Okuma Tarzları	
2. Hafta	Yüzünden Okuma	8. Cüzün ilk 10 sayfası
	Ezber	Yasin I
3. Hafta	İstiaze ve Besmele Konusu	
4. Hafta	Yüzünden Okuma	8. Cüzün ikinci 10 sayfası
	Ezber	Yasin II
5. Hafta	Vakıf ve İbtida: Vakıf ve İbtidanın Tanımı, Önemi ve Gayesi	
6. Hafta	Yüzünden Okuma	9. Cüzün ilk 10 sayfası
	Ezber	Yasin III
7. Hafta	Vakıf Çeşitleri ve İşaretleri	
8. Hafta	Yüzünden Okuma	9. Cüzün ikinci 10 sayfası
	Ezber	Yasin IV
9. Hafta	Vasıl ve Kat' Kavramları ve Kuralları	
10. Hafta	Yüzünden Okuma	10. Cüzün ilk 10 sayfası
	Ezber	Yasin V
11. Hafta	Kur'an'ın Seslendirilmesinde Lahn Olgusu ve Çeşitleri	
12. Hafta	Yüzünden Okuma	10. Cüzün ikinci 10 sayfası
	Ezber	Yasin VI
13. Hafta	Kur'an'ı Tilavet Adabı	
14. Hafta	Yüzünden Okuma	11. Cüzün ilk 10 sayfası
	Ezber	Tüm Ezberlerin Tekrarı

IV. Dönem

1. Hafta	Kur'an Tilavetinde Ses Vurgusu: Rafu's-Savt-Hafdu's-Savt	
2. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	11. Cüzün ikinci 10 sayfası Fetih I
3. Hafta	Hafta:Kur'an Eğitim ve Öğretimi	
4. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	12. Cüzün ilk 10 sayfası Fetih II
5. Hafta	Kur'an'ın Hattından Kaynaklanan Okuma Kuralları	
6. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	12. Cüzün ikinci 10 sayfası Fetih III
7. Hafta	Kur'an Tilavetinde Güzel Ses ve Makamın Önemi	
8. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	13. Cüzün ilk 10 sayfası Fetih IV-V
9. Hafta	Kur'an Okumanın Faziletleri	
10. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	13. Cüzün ikinci 10 sayfası Rahman I-II
11. Hafta	Asım (Hafs Rivayeti) Kıraatının Özellikleri	
12. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	14.Cüzün ilk 10 sayfası Rahman III-IV
13. Hafta	Kıraatların Tarihçesi: Tarikler ve Örnek Uygulama	
14. Hafta	Yüzünden Okuma Ezber	14.Cüzün ikinci 10 sayfası Tüm Ezberlerin Tekrarı

b) Kullanılan Materyaller ve Uygulama Biçimleri

Kur'an dersinde az önce de bahsedilen senkron ve asenkron eğitim ortamlarından her ikisi de kullanılmaktadır.

Asenkron eğitimde, öğrencilerin kullanımına sunulacak çeşitli ders materyalleri ve etkinlikler düzenlenmektedir. Asenkron (eş zamansız) öğretim ortamlarında kullanılan ders materyalleri; teorik yani tecvid ilmine ait değerlendirme sorularından oluşan e-öğrenme paketi, tecvid konularının hazırlandığı ders notları/üniteler ve uygulama kısmını oluşturan video-derslerdir.

Teori ve uygulama dersleri dönüşümlü yapılmaktadır. Yani ilk önce teori daha sonra ise uygulama dersi yapılmakta ve böylece özellikle yüzünden okuma dersinde bu kaide-lerin pratiği yapılmaktadır.

Ders notu: İlgili dersin öğretim üyesi/üyeleri tarafından hazırlanan haftalık ünitelerdir. Üniteler, konu ile hedeflenen hususların birkaç madde ile açıklanmasıyla başlamakta ve daha sonra konu bir ders notunu aşmayacak ve derin bilimsel tartışmaya girilmeyecek şekilde hazırlanmaktadır. Ünitelerin sonunda ise bahsedilen konunun kısa bir özeti ya-

pılmaktadır. Ünitelerde, diğer derslerde olmayan ve öğrencinin konuyu daha iyi özümseyeceği düşüncesinden hareketle Kur'an dersine özel bir uygulama da yer almaktadır. O da, ünite içinde geçen örnekleri ilgili öğretim elemanının seslendirmesidir. Örneğin harfler konusunu anlatan öğretici, asli ve fer'i harfleri anlatmakta ve öğrenci bu konuyu çalışırken fareyi istediği harfe dokundurduğunda öğreticinin sesinden harfin fonetiğini dinleyebilmektedir. Veya idğam-ı mea'l-gunneyi anlatan öğretim elemanı metin içinde ne kadar örnek vermiş ise onların tümünü seslendirmekte ve az önce bahsedildiği gibi fareyi üzerine getirip dokundurduğunda öğreticinin sesinden söz konusu kaidenin uygulamasını defalarca dinleyebilmektedir. Tüm ünitelerde geçen örnekler için aynı uygulama söz konusudur.

Uygulama dersinde ise, o hafta yüzünden okunacak sayfaların metinleri öğrenciye sunulmakta ve önceki hafta hangi tecvid konusu işlenmiş ise, sadece o tecvid kaidesi, verilen o sayfalarda renkli hale getirilmekte, öğrencinin konuyu metin üzerinde daha iyi görmesi ve uygulaması sağlanmaktadır. Mesela önceki hafta "ihfa" konusu işlenmiş ise sayfada sadece ihfanın olduğu kelimeler renkli hale getirilmekte ve öğrenciye sunulmaktadır.

- **E-öğrenme paketi:** E-öğrenme paketleri içerisinde farklı soru tiplerinden oluşan, ünite sonu alıştırma sorularına yer verilmektedir. Bu sorular çoktan seçmeli sorular olduğu gibi boşluk doldurma şeklinde de olabilmektedir. Bu sorular sayesinde öğrenci çalıştığı kaideyi öğrenme yanında yanlış şıklardan hareketle başka konuları da bir anlamda tekrar etmektedir.

- **Video-ders:** Haftalık olarak hazırlanan notlara bağlı kalarak ilgili dersin öğretim üyesinin ayrıntılı bir şekilde ders işlediği video kayıtlarıdır. Bu kayıtlar, öğrencisiz de olsa bir sınıf ortamında yapılmakta ve hoca bir masa veya tahta etrafında sınıfta ders anlatır gibi ders anlatmaktadır. Dolayısıyla öğrenci hem ders notlarından hem de video kayıtlarından dersleri takip edebilmekte ve tecvid kaidelerinin uygulamalarını bizzat hocadan dinleyebilmektedir.

Video derslerin ilitam programında Kur'an dersi için ayrı bir önemi vardır. Çünkü ezber ve yüzünden okuma dersleri ancak bu yolla öğrencilere ulaştırılmaktadır. Burada takip edilen usul ise, görevli hocaların o haftaya ait yüzünden okunması gereken sayfaları ve ezberlenmesi istenilen sureleri tertil üzere okuyup kaydetmesidir. Bu kayıtları dinlemek suretiyle öğrenci hem mahreç hem de tecvid uygulaması yapabilmektedir.

Eş zamanlı diye ifade edilen senkron eğitimde ise sanal şubelerden sorumlu öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki etkileşim yoğun bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu etkileşimin sağlanması için sanal sınıf veya canlı sınıf uygulamaları, video konferanslar vb. düzenlenmektedir.

Etkinlikler

- **Sanal/Canlı sınıf uygulamaları:** 25-30 kişilik oluşturulan sanal şubelerden sorumlu öğretim üyeleri tarafından belirlenen gün ve saatlerde çevrimiçi oturumlar düzenlenmektedir. Bu oturumlarda ilgili hoca kendisi için oluşturulan bu sanal sınıfa, o haftaki konuyu anlatmakta ve onlardan yüzüne veya ezber dinleyebilmektedir. Bir buçuk iki saat süren canlı derste, hoca konuyu anlattıktan sonra o haftanın programında olan ezberleri dinleyebilmekte ve bir anlamda sanal olsa da yüz yüze eğitim yapmaktadır. Öğrencinin hataları anında düzeltilmekte ve kısmen de tecvid uygulaması yapılmaktadır. Ayrıca Sanal sınıf uygulamalarında öğrenciler Kur'an dersi ile alakalı her konuda dersin öğretim üyesine soru sorabilmekte, örnek konuları tartışılabilmekte dersle ilgili sohbet gerçekleştirebilmektedir.

-Yüz yüze Eğitim

Uzaktan eğitimin en önemli dezavantajlarından biri yüz yüze eğitim imkanlarının sınırlı oluşudur. Bu olumsuzluk ilitam programında ayda bir kez yüz yüze eğitim yapmak üzere aşılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda her ayın belli gün ve saatinde değişik yerlerde ikamet eden öğrenciler, merkezde toplanmak suretiyle yüz yüze eğitim yapılmaktadır. Yüz yüze etkinlikte Kur'an dersinin formatını, genel olarak ezberlerin dinlenmesi, hataların düzeltilmesi, vaktin el verdiği ölçüde tecvid pratiğinin yapılması ve konu ile ilgili öğrenciden gelen sorular ve cevaplar belirlemektedir. Dolayısıyla ayda bir kere yapılan yüz yüze eğitim, o ay içerisinde görülen tüm konuların özetlenmesi ve verilen derslerin öğrencilerden geri dönüşümünün alınması şeklinde gerçekleşmektedir.

c) Değerlendirme

Kur'an sınavlarının değerlendirilmesi ise ara sınav ve final olmak üzere iki şekilde olmaktadır. Ara sınav, dönem içinde internet üzerinden online olarak yapılmakta, final sınavı ise ilgili merkezde yüz yüze yapılmaktadır. Ara sınav internet üzerinden yapıldığı için öğrencinin Kur'an okuma ve ezber becerisi değerlendirilememektedir. Bu sınavda sadece öğrencinin teorik olarak tecvit ve diğer konulardaki gelişimi ölçülebilmektedir. Bu nedenle söz konusu sınavda soruların tamamını tecvit konuları oluşturmaktadır. Ara sınavın etkisi ise % 20'dir. Dönem sonunda Kur'an dersi için yapılan final sınavının uygulama biçimi ise diğer derslerin sınavlarından farklıdır. Zira diğer derslerin sınavları yüz yüze ve test tekniği ile gerçekleştirilirken; Kur'an dersinin sınavı yüz yüze ve sözlü olarak yapılmaktadır. Gruplara bölünen öğrenciler, oluşturulan komisyonlar tarafından sözlü olarak sınav yapılmaktadır. Sınavda öğrencinin yüzünden okuma becerisi, ezberlerinin kaide ve kurallara göre yapılıp yapılmadığının kontrolü ve tecvid kaidelerini uygulama yetisi değerlendirilmektedir. Final sınavının etkisi ise % 80'dir.

d) İlitam Kur'an Dersinde Öne Çıkan Sorunlar

Uzaktan eğitimin avantajları ve dezavantajları ilitamda yürütülen Kur'an dersleri için de geçerlidir. Zira ilitam programında Kur'an dersinin formatına uygun olmayan bir ta-

kım sorunlar dikkati çekmektedir. Bunlardan biri uygulama sorunları, diğeri de değerlendirme sorunlarıdır.

aa) Uygulama Sorunları

Her disiplinin kendine ait bir metodolojisi olduğu gibi Kur'an eğitim öğretiminin de kendine özgü metodolojisi vardır. Kur'an eğitim öğretimi gelişigüzel değil, belli kaide ve kurallar çerçevesinde yapılmaktadır. Bunların başında Kur'an eğitim öğretiminin ana gövdesini oluşturan müşafehe/karşılıklı etkileşim, sema/işitsellik ve arz/sunma/tekrar gelmektedir (Dağ, 2011: 27).

Genel olarak eğitim öğretimin iki temel yönteminden bahsedilmektedir. Bunlardan biri müşafehe, diğeri de telif edilen kitaplar üzerinde yapılan çalışmadır. Bunlar arasında müşafehe usulünün diğerdinden daha faydalı olduğu, zira bazı konuların sadece kitap okumakla değil ancak hocanın izahıyla anlaşılabilceği belirtilmektedir. Meseleye bu açıdan bakıldığında söz konusu usulün Kur'an ve kıraat eğitim-öğretiminde ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü Kur'an ve kıraat öğretimi kitaptan öğrenilebilecek bir alan değildir. Zira pratiği olan bir alan olması hasebiyle mutlaka hocayla birebir iletişim sağlayarak ve karşılıklı etkileşim ile ancak elde edilebilir. Bu alanla ilgili kaleme alınmış eserlerde sık sık "bunu hocanın ağzından dinle ve öğren" (Pâluvî, 1894: 7) şeklinde tavsiyelere rastlamak mümkündür. Dolayısıyla Kur'an ve kıraat öğretiminde görsellik esas umdelerden biridir. "Kur'an fem-i muhsinden öğrenilir" sözü bu gerçeğe vurgu yapmaktadır. Yani Kur'an, onu doğru ve güzel okuyanlardan öğrenilir (Tetik, 1990: 91).

"Sema usulü", işitmek ve dinlemek anlamlarına gelmektedir. Bu Hz. Peygamberin de bizzat uyguladığı bir yöntemdir (Zurkânî, 1988: I, 48). Kur'an'ın da doğru okunmasında en önemli ilkelerden biridir. Zira Kur'an'ın doğru ve sağlam okunmasında, harflerin doğru seslendirilmesi çok önemlidir. Bu nedenle öğrenci, derste etrafla ilişkisini tamamen koparıp hocasını dinlemesi gerekmektedir ki, doğru algılama ve uygulama için bu şarttır. Dinleme sadece ders esnasında hocayı dinleyip tekrar etmekle sınırlı kalmamalıdır. Öğrenci, modern çağın getirdiği tüm teknolojik imkânları kullanarak fırsat bulduğu her yerde bu dinlemeyi gerçekleştirmelidir. Zira bu uygulama harflerin doğru seslerinin yerleşmesini sağlayacaktır (Suyûtî, 1993: I, 99).

"Arz usulü" ise, bir şeyi göstermek, izhar anlamlarına gelmektedir. Bir yöntem olarak arz, öğrencinin hocasına, dinlediği ayeti veya harfi sunması veya tekrar etmesidir. Bu ilke de Hz. Peygamberin uygulamalarına dayanmaktadır (Buhârî, Fedâilu'l-Kur'an, 7). Bir önceki yöntem olan sema, yani talebinin hocasını dinlemesi tek başına yeterli değildir. Talebenin hocasından dinlediğini ve öğrendiğini bizzat kendi sesiyle icra etmesi, uygulaması gerekmektedir. Eğitim öğretimin istenilen düzeyde olması için talebenin bu yolla hocasına mutlaka bu tekrarları yapması ve hocasının da yanlış ortadan kalkıncaya kadar talebesini dinlemesi gerekir (Tetik, 1990: 95-96).

İlitam programında icra edilen Kur'an dersinin en önemli sorunu yüz yüze eğitimi gerekli kılan bu ilkelerin uygulanamamasıdır. Eğitim öğretim alanında teknoloji ve ona

bağlı materyaller ne kadar gelişirse gelişsin Kur'an eğitim öğretiminde klasik usul olan müşafehe, sema ve arz yöntemini aşamamışlardır. İyi ve sağlıklı bir Kur'an eğitimi için karşılıklı hoca öğrenci etkileşimi şarttır. Talebe hocaya arz edecek, hoca dinleyecek; herhangi bir yanlıta hoca talebeye anında doğrusunu arz edecek, bu kez öğrenci dinleyecek (Çetin, 2009: 51). Dolayısıyla öğrenci, hatayı bir "fem-i muhsinden" yani bu alanda uzmanlaşmış bir üstattan doğrusunu duyarak düzelterek veya o fem-i muhsinden bir tavır ve tarz kapacaktır. Oysa Kur'an eğitimi için elzem olan bu hususların hiçbiri ilıtam programında bulunmamaktadır. Çünkü tek yönlü bir uygulama modeli söz konusudur. Öğrenci hocaların video kayıtlarını dinlemekte, eksiklerini görmekte, fakat bu eksiklerin giderilip giderilmediğini test edememektedir. Dolayısıyla öğrenci, fem-i muhsinden gerek harflerin mahrecini gerek sıfatlarını ve gerekse tecvit uygulamalarını sema etmekte/işitmekte, ancak onu arz edecek/sunacak hocayı bulamamaktadır.

Bu sıkıntı canlı sınıf uygulamalarıyla veya ayda bir kere yüz yüze eğitim yapılarak aşılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu iki alternatifin de kendi içinde bir takım sıkıntıları bulunmaktadır. Canlı sınıf uygulamalarının en önemli eksiği, ortaya çıkan teknik sıkıntılardır. Zira canlı sınıfta ses iletişimi sorunu bulunmakta ve talebe hocayı, hoca talebeyi sağlıklı duyamamaktadır. Örneğin bir konu anlatılırken hoca örnek vermekte ancak talebe hocanın verdiği örneği başka kelimelere benzetmektedir. Ya da talebe okurken fonetik bir yanlış yapmakta, hoca bunu düzeltirken talebe başka bir harfin sesini anlamaktadır. Dolayısıyla canlı sınıf uygulamalarındaki teknik sıkıntılar Kur'an dersinin sağlıklı yapılmasını zorlaştırmaktadır. Eğer bu sorunları aşılabılırsa bu ihtiyaç kısmen giderilmiş olacaktır.

Ayda bir kez yapılan yüz yüze eğitim uygulaması, bu işin en güzel çözümü olarak görülmektedir. Ancak talebe profili bunu da aksatmaktadır. Çünkü öğrencilerin çoğu herhangi bir kurumda çalışmakta veya yaşadığı yer itibarıyla merkeze oldukça uzaktadır. Bu nedenle birçok öğrenci kurumundan izin alamadığı, çok uzak olduğu veya sıhhi ve nakdi gibi hususları gerekçe göstererek derslere gelmemektedir.

Bu tür sıkıntıların kısmen de olsa aşılması için şöyle bir uygulama yapılabilir. Öğrenci yoğunluğuna göre belli merkezler oluşturulur. Bu merkezlerde veya yakın bölgelerde yaşayanlar bu merkezlerde toplanmak suretiyle yüz yüze eğitim yapılır. Hoca ihtiyacı ise belirlenen merkezlerde ilahiyat fakültesi var ise oradaki hocalardan karşılanır, yok ise görevlendirilen hocalar o merkeze gitmek suretiyle bu programı icra eder. En azından ayda bir kere yüz yüze eğitim ile bu ihtiyaç ortadan kaldırılır.

bb) Değerlendirme Sorunları

İltam Kur'an dersleri için en önemli sorunlardan biri de değerlendirme sorunudur. Yukarıda da bahsedildiği gibi ara sınavlar internet üzerinden online olarak yapılmaktadır. Bu nedenle vize sınavları yüz yüze yapılmadığı için öğrenciler sadece tecvid alanının teorik kısmından sınav olmaktadır. Bu ise Kur'an dersi için sağlıklı bir uygulama değildir. Çünkü Kur'an sınavlarında teorik alan, belirleyici değil, destekleyici bir husustur. Esas olan öğrencinin yüzünden okuma ve ezber becerisidir. Yani asıl ölçülmesi gereken bu alanlardır. Diğer yandan bu sınavların öğrenci tarafından nasıl yapıldığı da belli değil-

dir. Zira internet üzerinden yapıldığı için sınava kimin girdiği; soruları kimin cevapladığı belli değildir. Artık son zamanlarda bilinen bir gerçek var ki, o da öğrencinin sosyal paylaşım siteleri üzerinden organize olarak sınavları ortak çözmeleridir. Bu tür belirsizlikler ilitam programının en büyük sıkıntılarından. Bununla birlikte vize sınavının geçme notuna etkisinin % 20 olması ve sistemin de çan eğrisi üzerinden yürütmesi final sınavını anlamsız kılmaktadır. Çünkü gözlemlere dayalı olarak yapılan incelemelerde, hiçbir üniteyi okumadan dönem ortalaması yüzlük sisteme göre seksenin üzerinde olan öğrenciler müşahede edilmektedir.

Böylece final sınavlarında öğrencinin başarılı olup olmadığını, bir anlamda nasıl yanıtladıkları belli olmayan online sınavdan aldıkları yüksek puanlar belirlemektedir. Bu durumun düzeltilmesi ilitam programında Kur'an eğitiminin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Kuran dersinin finali sözlü olması hasebiyle bu sorunlar, söz konusu belirsizlikleri bilen hocalar vasıtasıyla kısmen giderilmeye çalışılmaktadır.

Netice itibarıyla uzaktan eğitimin formatı, yöntemi ve materyalleri Kur'an dersinin özellikle uygulama kısmı için çok uygun düşmemektedir. Zira bu formatta yürütülen derslerde kullanılan materyaller Kur'an dersi için asıl değil, destekleyici kaynaklardır. Çünkü Kur'an eğitim-öğretiminde daha önce de bahsedildiği gibi esas olan yüz yüze eğitimidir. Bu hususla ilgili ilitamda var olan olumsuzluklar aza indirildiği veya tamamen ortadan kaldırdığı takdirde bu programda Kur'an dersi daha verimli hale gelecektir. Ama her şeye rağmen şu hususu özenle vurgulamak gerekmektedir. Bir takım olumsuzluklarla birlikte ilitam programında Kur'an dersinin varlığı ve faydası inkâr edilemez bir gerçektir. Çünkü öğrenci hoca ile her zaman yüz yüze eğitim yapma imkanı bulmasa da, bu dersi öğrenmek ve geçmek için bulunduğu bölgede bu alanda yetkin hocalardan bu dersi öğrenme ihtiyacı hissedecektir. Aksi takdirde okul bitinceye kadar öğrenci, Kur'an'ı eğitim-öğretim amaçlı okumayı aklına bile getirmeyecek ve birçok eksikle birlikte ilahiyat mezunu olacaktır. En azından bu programla öğrenci harici çabalarla eksiklerinin farkında olacak ve hem bu eksikleri gidermek hem de dersi geçmek için Kur'an okumaya daha da önem verecektir.

Kaynakça

- Buhari, Muhammed b. İsmail. (1992). *Sahihu'l-Buhârî*. İstanbul: Çağrı Yayınları
- Çetin, A. (2009). *Kur'an Okuma Esasları*. Bursa: Emin Yayınları
- Dağ, M. (2011). *Geleneksel Kıraat Algısına Eleştirel Bir Yaklaşım*. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayınları
- İşman, A. (2011). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem A Yayınları,

- Karaçam, İ. (1991). *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayınları,
- Pâluvî, Abdulfettâh. (1894). *Zübdetü'l-İrfân*. İstanbul: Arif Efendi Matbaası.
- Sönmez, V. (2009). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayınları
- Suyûtî, Celâleddin. (1993). *el-İkân fi Ulûmi'l-Kur'an*, tah: Mustafa Dîb el-Buğâ, Dâru İbn Kesir. Beyrut.
- Tetik, N. (1990). *Kıraat İlminin Talimi*. İstanbul: İşaret Yayınları
- Yalın, H. İ. (2012). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık,
- Yurdakul, B. (2011). *Eğitimde Yeni Yönelimler*. Editör: Özcan Demirel. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Zürkânî, Muhammed Abdulazim. (1988). *Menâhilü'l-İrfân fi Ulûmi'l-Kur'an*. Dâru'l-Fikr, Beyrut.